

Zgodovina tiskarstva, knjigarstva in knjižničarstva

Čas, kakor naš sedanji, ki v posebni meri ustvarja zgodovino in je zato poln možnosti in negotovosti, je malo prikladen za čisto nova daljnosežna dela. Bolj prijazen je delom statistike in inventarizacije, ki s pregledom tega, kar je že storjenega, polagajo temelje za bodoče delovanje. Zato ni čudno, da moramo zaznamovati v zadnjih 3 letih več strokovnozgodovinskih del tega značaja.

Miroslav Ambrožič: Tiskarstvo. Ljubljana, Samozaložba, 1937, 8°, 280.

Prva slovenska knjiga o tiskarstvu, čeprav ima značaj priročnika in je zato v pretežni meri posvečena tehnični strani tiska, ima vendar tudi kratke zgodovinske preglede. Poglavje o začetku tiskarstva in razvoja tipografije v drugih deželah in pri nas (20—34) omenja prve slovenske tiskarje v 15. in prve slovenske tiskarne v 16. stoletju, poglavje o naši domači papirni industriji (212—216) pa starejše slovenske papirne mline iz 16., 17. in 18. stoletja in nova podjetja 19. stoletja. Končno (279—280) podaja nekaj virov in slovstva.

Anton Štrekelj: Organizacija grafičnega delavstva v Sloveniji. Črtice iz njene zgodovine (1867—1938). Izdala in založila Zvezna organizacija Saveza grafičnih radnika i radnica Jugoslavije v proslavo 70 letnega obstoja organizacije graf. del. v Sloveniji. Ljubljana, 1939, 4°, 102.

Ko v 1. delu knjige prikazuje razvoj Izobraževalnega društva za tiskarje v Ljubljani, predhodnika sedanje organizacije, prinaša tudi biografske podatke o posameznih tiskarjih in podatke o posameznih tiskarskih podjetjih. Stvarno in imensko kazalo ter seznam slik.

Cene Kranjc: Naše tiskarstvo v letih 1918—1938. Ljubljana, 1939, Spominski zbornik Slovenije ob dvajsetletnici kr. Jugoslavije 226—262.

Ceprav se članek bavi pretežno z najnovejšim časom, prinaša povsod zgodovinske podatke za naše tiskarne in knjižnice, in je v uvodu zbral vse slovstvo o tem predmetu.

Oton Berkopec: Die Anfänge des Buchdruckes bei den Südslaven. Prag, Slavische Rundschau XII (1940), 1—2 (1440—1940. Der Buchdruck bei den slavischen Völkern.), 42—63.

Po podrobnem prikazu ustanovitve prvih črnogorskih, srbskih in hrvatskih tiskarn obravnava (57—61) prvega slovenskega tiskarja v Benetkah, protestantske tiskarne za slovenske knjige v Nemčiji (Urach, Tübingen, Wittenberg, Regensburg), prvo tiskarno v Sloveniji, Janez Mandelc v Ljubljani (1575—1581), jezuitske tiskarne za slovenske knjige v inozemstvu, drugo tiskarno v Sloveniji, Janez Mayr v Ljubljani (1678) in prvo tiskarno v Mariboru (1795). Ker pa vsebuje poglavje o slovenskih tiskarnah tudi podatke o razvoju hrvatskih tiskarn, je razvoj slovenskega tiskarstva nekako skrit.

Razstava slovenskega novinarstva v Ljubljani 1937. Ob 140 letnici Vodnikovih »Lublanskih Noviz« in 30 letnici svoje stanovske organizacije izdali slovenski novinarji. Uredil B. Borko. Ljubljana, 1937, 8°, XV, 269.

Glavni del zbornika zavzema razprava: Janko Šlebingger: Slovenski časniki in časopisi. Bibliografski pregled od 1797—1936 (1—175). Vsebuje v kronološki razvrstitvi 1074 števil, med katerimi se nanaša 14 na izrazito zgodovinske časopise, katerih najstarejši je Zgodovinski zbornik 1888. Abecedno kazalo, strokovni pregled in kazalo krajev izhajališč in tiska olajšajo uporabo tega dela, ki zdaj omogoča sestavo zgodovine našega novinarstva. — Drugi del zbornika (177—269) izpolnjujejo prispevki k zgodovini našega novinarstva, zlasti njegove organizacije.

Janko Šlebingger in Janez Marentič: Bibliografija slovenske kmetijske literature v letih 1919—1938. (Izdanja Kmetijske zbornice Dravske banovine 2.) Ljubljana, 1939, 8°, X, 207.

Prvi priročnik te vrste ne samo v Sloveniji, temveč v celi Jugoslaviji. Sprejetih je 40 časopisov, 300 knjig, 10.000 člankov, dodani so: Biografski podatki o slovenskih kmetijskih strokovnjakih in pisateljih (184—198) in Stvarno kazalo (199—207).

Slovenska knjiga 1918—1938. Izdalo Društvo slovenskih književnikov za razstavo slovenske knjige v letih 1918—1938, ki jo je priredilo... ob dvajsetletnici Jugoslavije... Uredil France Koblar. Ljubljana, 1938, 8°, 24.

Prinaša preglede razvoja posameznih panog slovenske knjige doma in zunaj mej v povojni dobi, za knjižno opremo (16—22) pa tudi za predvojno dobo.

13
Slovenska knjiga. Seznam po stanju v prodaji dne 30. junija 1939. Uredil Niko Kuret. Izdala in založila Organizacija knjigarnarjev Dravske banovine. Ljubljana, 1939, 8°, 392. — Seznam založnikov. Priloga »Slovenski knjigi«. Sestavil Niko Kuret. Izdana za člane Organizacije knjigarnarjev Dravske banovine. Ljubljana, 1940, 8°, 16.

Delo za to v prvi vrsti praktičnim potrebam služeco knjigo je trajalo 4 leta, in ker je knjiga zgrajena na podatkih pozameznih založb, ti podatki pa so različni, vsebinsko bolj ali manj vestni, pa tudi formalno neenaki, je nabrano gradivo neenotno. Večina tu kot še razpoložljivih navedenih knjig je izšla po 1900, posamezni primeri pa segajo nazaj do 1860.

Oton Berkopec: Česká a slovenská literatura, divadlo, jazykozpyt a národopis v Jugoslavii. Bibliografie od r. 1800 do 1935. Knihy a časopisy. (Prameny h dějinám vzájemných styků slovenských VI.) Praha, 1940, 8°, IX, 419.

Gradivo je razporejeno po poglavjih: Čehi in Slovaki v knjigah, prevodi iz češčine in slovaščine v knjigah in časopisih, članki, češki in slovaški motivi v slovstvu, originalni teksti v časopisih; slovenske in srbohrvatske knjige in časopisi so povsod obravnavani v ločenih odstavkih. Pridejana sta seznam pregledanih periodik in kontinuant — slovenskih je 207, srbohrvatskih 398 — ki jih je avtor pregledal, deloma v praški Slovanski knjižnici, večinoma pa v naših glavnih knjižnicah v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu, in kazalo imen. S to skrbno sestavljeno bibliografijo je položen temelj za študij stikov med Čehi, Slovaki in nami od 1800 dalje.

Avgust Pirjevec: Knjižnice in knjižničarsko delo. (Znanstvena knjižnica Mohorjeve družbe 12.) Celje, 1940, 8°, 358.

Prvi priročnik o knjižničarstvu v slovenščini je seveda v prvi vrsti posvečen ureditvi knjižnic različnih tipov, prinaša pa tudi nekaj zgodovinskih pregledov, tako pregled razvoja od antičnih preko srednjeveških, humanističnih in baročnih do modernih knjižnic (1—28), posebno pa razvoj knjižnic na Slovenskem (79—129), kjer na kratko očrta glavne samostanske, plemiške in druge zasebne, javne znanstvene, učiteljske, srednješolske, društvene in ljudske knjižnice. Tudi poglavje o bibliotečni zakonodaji vsebuje zgodovinski razvoj tega predmeta. Bibliografija (342—352) je izbrana po načelu dosegljivosti navedenih del.

Ko smo videli, da predstavljajo glavni del tu obravnavanih knjig delne bibliografije, ko smo sami zopet začeli izdajati zgodovinsko bibliografijo, in ko vemo, da je zopet nekaj delnih bibliografij v pripravi, se nam vendar vsili misel: ali je izdaja celotne povojne slovenske bibliografije res nemogoča? Pomanjkanje skupne bibliografije občutijo bridko sestavljalci strokovnih bibliografij, obiskovalci knjižnic itd. Smo v tako ugodnem položaju, da je delo samo skoro gotovo; edina ovira je — vprašanje založnika. J. Bečka (Slavische Rundschau XII [1940], 107—108; Die Buchproduktion der slavischen Völker in der Neuzeit. Das südslavische Gebiet), ki se zelo pohvalno izraža o sedanjem stanju slovenskega tiska, omenja tudi, da izdamo svojo bibliografijo, a ta pohvala že pripada — polpreteklosti.

M. Pivec-Stelè.